

EKONOMİ & HUKUK BULUŞMALARI Eskişehir

ekonomi

Av. Mehmet Gün

Daha İyi Yargı Derneği Başkanı

19.12.2024

Yargının ekonomide bozucu etkisi

1. Bağımsız yargının en önemli işlevi, yöneticilerin hesapverir ve sorumlu davranmasını sağlamaktır. Bu yönüyle yargı, ekonomi yönetiminin keyfilikten uzak, bilimsel ve öngörülebilir makro kararlar almasını, yani istikrarı sağlar. Yönetimde istikrarın ilk şartı bağımsız yargıdır. Uzun vadeli plan ve yatırımlar, girişimlerimizin fırsatçılık yerine verimlilik, kaliteli ve katma değeri yüksek üretime odaklanması için istikrar şarttır. Dolayısıyla sürdürülebilir büyüme ve refah artışı için yargının yöneticilerden bağımsız olması şarttır.
2. Ancak yöneticilerimizi denetlemesi, hukukla sınırlandırması gereken yargı, yöneticilere bağımlıdır. Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) adeta Adalet Bakanlığının özel bir dairesi, yürütmenin bir uzantısı haline gelmiştir.
3. Öte yandan cumhurbaşkanı, atadığı bakanlar ve milletvekillerinin, yani yönetici kesimin görevlerinin gereklerine aykırı karar ve davranışlarını yargının denetlemesi imkansızdır. Bu kesimi yargının denetlemesi için getirilen ön şartların gerçekleşmesi mümkün değildir. Bugün yaşadığımız ekonomik kriz, eğitim, sağlık ve güvenlik ve hatta yolsuzluk sorunlarının kökündeki temel sebep yargının bağımsız olmaması ve bu temel görevini yapamamasıdır.
4. Kamu görevlilerinin yetkilerini bilimsel gereklere aykırı, kişisel tercihlere göre kullanması ve keyfi davranması Türk Ceza Kanunu'na göre görevi kötüye kullanma suçudur. Buna karşın idari amirleri veya kurumları izin vermediği takdirde yargı suç işleyen kamu görevlilerini ve yöneticilerini soruşturamaz. Bu durum yönetici kesim

ile kamu görevlilerini fiilen cezadan bağışık, sorumsuz ve imtiyazlı bir kesim haline getirmiştir.

5. Oysa, en başta ifade ettiğim üzere yöneticiler ve emirlerindeki kamu görevlileri hukuka hesapverir değilse istikrar olmaz, sürdürülebilir ve sağlıklı büyüme sağlanamaz; yolsuzluk ve rüşvet yaygınlaşır. Bu şartlarda ekonomik krizler de birbirini takip eder.
6. Öte yandan yargı vatandaşlar arasında çıkan uyuşmazlıkları da makul sürede, makul maliyetle ve makul isabetlilikle çözememektedir. Her sene açılan 10 Milyonun üzerindeki hukuk, ceza ve idare davaları büyük oranda sonraki yıllara sarkmakta, ilk derece, istinaf ve temyiz süreçleri kolaylıkla 5- 6 yılı aşmaktadır. Diğer yandan uzun yargılama süreci sonunda mahkûm edilenler çeşitli sebeplerle cezasını çekmeden salıverilmektedir.
7. Bu davaların hemen hiçbirinde tek celse yargılama yapılmamaktadır. Duruşmalar lüzumsuz yere ardı ardına ertelenmekte hukukçu ve yargı kaynakları büyük oranda israf edilmektedir. Üstelik hakkını arayan vatandaşa da lüzumsuz yere ek yükler getirmektedir.
8. Halk hakkını, makul sürede makul şartlarda yargı yoluyla hakkını alabilme umudunu kesmiştir. Toplumsal uzlaşma, dayanışma ve iş birliği giderek bozulmaktadır. Büyük bir toplumsal güven erozyonu yaşanmakta; toplum kendine ve karşısındakilere güveni büyük oranda kaybetmiş bulunmaktadır.
9. Ülkede sorumsuzluk ve cezasızlık algısı hakimdir.
10. Yolsuzluk ve Rüşvetin Önlenmesi hakkında 3628 sayılı kanun özel kanunları olan üst düzey kamu görevlilerinin yolsuzluk ve rüşvet suçlarını soruşturmayı cumhurbaşkanı veya bakanların izin vermesine tabi tutmakta, bu izinler verilmemektedir.
11. Özel kanunları olan Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelerinin işledikleri suçların soruşturması kendi kurumlarının ve mesai arkadaşlarının izin vermesine bağlıdır. İzin vermeyen kararlar kesindir ve hakkında yasal başvuru imkânı yoktur.
12. İlk derece ve istinaf mahkemelerindeki yargı mensupları görevlerini ihmal, ihlal ettikleri ve hatta rüşvete bulaştıkları durumlarda Hakimler ve Savcılar Kurulu soruşturma izni vermemektedir.
13. Çürümüş bilirkişilik kurumunun yargıya monte edilmesi neredeyse bütün yargılamaları yozlaştırmış, bilirkişilerin hakim gibi korunması anayasaya aykırı

olarak imtiyazlı bir bilirkişi zümresi oluşturmuş, yargıya bilirkişi yolsuzluğu bulaştırmıştır. Kamuoyu yargıda işlerin rüşvetle döndüğüne, rüşvet vermeden yargıda iş yapılamayacağına inanmaktadır.

14. Bu şartlarda yargı olağan görevini yapamamaktadır. Varlık sebebi toplumsal uzlaşmayı ve dayanışmayı tesis etmek olan yargının işlev kısıt ve yetersizlikleri; toplum düzenini bozucu bir hüviyete bürünmüş bulunmaktadır.
15. Yargı, işletmelerin gelişmesini engelleyen suçları önleme görevini de yapamamakta; zimmet, emniyeti suistimal, sadakatin ihlali, sırrın ifşası suçlarıyla etkin mücadele edememektedir. Şirket ve sair ortaklıklara ilişkin uyuşmazlıklar etkin çözülmemekte; zorlukla kurulan işletmeler yok olup gitmektedir. Davalarda maddi gerçeği tam ve doğru olarak ortaya çıkarılmamakta, alternatif gerçek üzerine hüküm kurulmakta, uzayan yargılamalar cezasızlığa neden olmaktadır.
16. Sonuçta girişimler profesyonel yönetime geçemiyor, kurumlaşamıyor. Girişimler bir araya gelip güçlenemiyor. Girişimlerin birleşerek tasarruf edeceği kaynaklar israf ediliyor. Küçük girişimlerde gelişmek için gerekli finansman yetersizliği gelişmeyi önüyor. Finansmana erişim zorluğu ortaya çıkıyor. Sonuçta üretim kalitesiz ve işletmelerin rekabet gücü düşük kalıyor. Elde edilen gelirin azlığı üretimden tedarik zincirine birçok soruna neden oluyor gelir dağılımını bozuyor.
17. Bu durumda işletmelerimiz kendi içlerine büzülmekte ve refahın artması için gerekli performansı göstermeyip, ürettikleri katma değer tüketilene yetmemektedir. Nitekim TÜİK'in istatistiklerine göre 2023 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki toplam 3.723.681 girişimin yüzde 0,00162'si (on binde 16) sadece 6.036 adedi büyüebilmiş, 250'den fazla kişi çalıştırır hale gelebilmiştir. Geri kalan 3.716.645 girişim, yani yüzde 99,8'inden fazla girişim KOBİ, yani küçük ve orta büyüklüktedir. Bunu önemi şuradadır: KOBİ'ler kişi başı ortalama 9 bin dolar katma değer üretirken büyük işletmelerde bu miktar kişi başı ortalama 100.000 doları bulmaktadır. Yargının bu kritik beyaz yaka suçlarında etkin görev yapamaması işletmelerimizin büyümesini kısıtlamakta; tersine küçük kalmaya zorlamaktadır. Bu da ülkemizin gerçek potansiyelini gerçekleştirilmeye engel olmaktadır.
18. Türkiye'nin ekonomik sorunları ekonomide değil yargıdadır. Ekonomik sorunları çözmeye yargıdan başlamak zorunludur.
19. Yargıdaki iş yükünü insan kaynaklarımıza uygun olarak dağıtmak gerekir. İş yükünün onda 9 ağırlığını iş gücünün onda birine, hâkim ve savcılara değil, iş gücünün onda dokuzunu oluşturan – aksesuar gibi görülen – avukatlara vermek gerekiyor.

20. Soruna neden olan süreçleri iyileştirmek, iş yükünü insan kaynakları arasında adil olarak dağıtmak ve 4-5 sene süren davaları 3-4 ayda bitirmek mümkün ve şarttır. Sayıları 200 bini geçen hukukçularımız en yetkinleri hakim savcı yapmak, etkinliklerini artırırken sayılarını azaltmak, iş yapış süreçlerini etkinleştirmek ve kararlarda etkinlik ve isabet oranını yükseltmek şarttır.
21. Bunun için mahkemelerin sayısını artırmak yerine azaltmak, kalkınmaya en güçlü katkıyı vermesi için kalkınma bölgeleri bazında optimum yapılandırmak, uzmanlıkları merkezlerde yoğunlaştırırken, hizmeti halkın ayağına götürmek gerekiyor. İlk derece mahkemelerini hazırlık, istinafları ilk derece mahkemesine dönüştürmek ve temyizi tek merkezde etkinleştirmek ve aynı zamanda yeknesaklaştırmak gerekir.
22. Dürüstlük kuralını hayata geçirerek söylenilenlere ve söyleyenlere itimadı güçlendirmek, uyuşmazlıkları gelişme vasıtası olarak görerek iyi yönetmek, mahkemeye gelmeden uzlaşmaları artırmak gerekiyor. Böylece mahkemeye intikal edenlerde dosyaları tekemmül ettirmek, davaları tek celsede bitirmek mümkün. Verimsiz süreçlerle hâkim, savcı ve avukat kaynaklarını israf edilmesi de ancak böyle önlenabilir.
23. İşte o zaman Türkiye'nin hukukun üstünlüğü endeks puanı ileri ülkeler seviyesine çıkarken, girişimler doğal gelişimlerine uygun olarak serpilir ve milli gelirimiz kolayca 50,000 US\$ seviyesine çıkar.
24. Bunun için Türkiye'nin ihtiyacı olan yargı reformunu gerçekleştirmek, en başta bundan en büyük faydayı edinecek olan ticaret ve sanayi odalarına düşmektedir. Gelin hep birlikte bu kutlu amacı gerçekleştirelim.